

214

Nagyvárosi

GONDOK

BUDAPEST CSATORNÁI

A kétezer esztendő Budapest területén már a rómaiak is építettek csatornákat — az utókor azonban sokáig nem követte példájukat. Csupán a múlt század első esztendejében merült fel újra az igény a város „szépítésének” programba foglalására, amelyet József nádor személyesen terjesztett a király elé, s amelyben a „Föld alatti csatornák építése...” című fejezetben máig ható érvénnyel, tömören így foglalták össze minden nagyváros, s azon belül speciálisan az akkori Pest, és a jövőendő Budapest csatornázási feladatait:

„Az utcák tisztasága és a lakosság egészsége okából minden városnak szüksége van föld alatti csatornákra. Pestnél azonban ez a szükség még fokozottabb mértékben jelentkezik, mert a szél rengeteg homokot hord a városba. Mivel pedig a víznek nincs lefolyása, esős időben megrekedt esővíztől feneketlen sár és pocsolya támad... Amellett buzdítani kellene a háztulajdonosokat, hogy házaikból kis lefolyókat vezessenek a főcsatornákba, és tömjék be a pócegödröket, melyek megfertőzik az utcákat.”

Mindamellett, az első csatornázási szabályrendelet 1847-ben keletkezett, s húsz esztendő alatt, bár még nem egységes terv szerint, de több mint 80 ezer méter csatornát építettek a Duna két partján elterülő városokban. Tovább már nem lehetett halogatni a Duna-part rendezését, a járványok visszaszorítását, a vízmű megépítését (amely szinte elválaszthatatlan a csatornázás megoldásától), s általában, a köztisztaság ügyének napirendre tűzését. Hiszen — Európában példa nélkül! — a lakosság száma 1800 és 1870 között 418%-kal szaporodott... Számos terv készült a nagyváros csatornázására és nyomukban rendre épültek is a csatornák. Egyedül 1869—1873 között, tehát négy esztendő alatt 33 ezer méter csatornát ástak, fúrtak, fektettek. S azóta is, csupán a háborúk és a gazdasági válságok tudták megszakítani e folyamatot. A második világháború súlyos károkat okozott a csatornahálózatban, a szivattyútelepekben, s más berendezésekben. A háború végéig a fővárosi csatornák gondozását és fejlesztését a Városháza egy ügyosztálya intézte, a háború után azonban megalakult a Fővárosi Csatornázási Művek, amely önálló, felelős gazdája lett ez olyanra fontos, mélybe süllyesztett világnak.

Gázálcross szakemberek ellenőrzik a csatornát

A laikus előtt oly egyszerűnek tűnik a dolog: a megépített csatornák elvezetik mindazt, amit elvezetniük kell, s más gond nincs velük. Különösen egy olyan városban, amelynek közepén hatalmas folyó folyik végig... S csupán a szakember emlékeztet rá, gondoljuk vé-

gig, hogy mennyi gond fűződik ez „egyszerű” művelethez. Víz kell, amely a szennyet magával sodorja, szivattyú, amely továbbítja, szűrő, amely felfogja, megtisztítja — mert a folyó nemcsak tetet, de éltet is...

Regényekből, s filmekből ismert, távoli és romantikus — vagy csak annak tűnő? — világ ez, a föld alatt: nagy, boltozatos folyosók, amelyekben csónakon közlekednek az „alvilág hajósai”. Persze, vannak ilyenek is. De a többség, a város ezernyi utcáját behálózó, s egyre keskenyebb, mégis nélkülözhetetlen ág. Van, amelyikben még görnyedve elfér a munkásember, hogy tisztítsa, omló falát megjavítsa, de másokba csak a szerszám fér el, ha elfér... Ide kívánczik a példa, hogyan segít a korszerű technika: a csatornába erős lámpákkal körülvevett televíziós kamerát engednek le, amelyet csörlő húz végig egy-egy szakaszon, s fent, a felszínen, a vizsgálóautóban a szakember képernyőn látja a különben láthatatlan világ állapotát!

Nyolc szivattyútörzs telep tisztítja a mérgező

Az 1876-os februári árvíz a budai Bomba (ma Batthyány) téren

szennyeződésekkel s iszaptól a szennyvizet, mielőtt a Dunába engedik, vagy emelik. Bonyolult zsiliprendszer akadályozza meg, hogy a folyó, magas vízszint esetén visszafolyjon a csatornába, s feltörjön a városban... De ha már erről esik szó: ugyancsak a Csatornázási Művekre bízta a főváros árvízvédelmének gyakorlati teendőit. S aki élt, lakott valaha Budapesten, az tudja, hogy nem csupán régmúlt korok veszélye volt az árvíz. A szabályozott, s kordába fogott folyó, a jó és erős gáttakkal védett város közepén századunkban, sőt, az elmúlt esztendőkből is, nemegyszer zúgótt riasztó magasan és sebesen a kőmellvédeket aggodalmasan figyelő pestiek, budaiak tekintete előtt. Baj azonban már nem történhetik...

1964 augusztusában a IX. kerületi Lackovits utcában beszakadt a csatorna. Betonmintát vettek belőle, és a vizsgálat kimutatta, hogy a boltozati részt az ipari eredetű szennyvizek agresszív, mérgező gőzei teljesen tönkretették.

Korunk talán egyik legnagyobb veszélye jelent meg azon az augusztuson a Lackovits utcában... Eleink nem gondolhattak, nem tervezhettek előre az ipar, a technika oly mértékű fejlődésére, amelyről aligha álmodtak is! Hogyan is gondolhattak volna arra, hogy soktonnás teherautók tengelynyomása rezegteti

Ilyen volt a környék levegőjét fertőző budai Ordögárok, a Vasárnapi Újság rajza szerint 1872-ben. Azóta nagy részét már befedték

víz tisztítási szaktanácsokat adnak. Napjainkban pedig átfogó rendelkezés született, amely előírja a víz tisztító berendezések végleges megépítését 1975-ig.

A „csatornamű” — csatornák, gépek, más berendezések — értéke Budapesten meghaladja a hétmilliárd forintot; s ezt az értéket nemcsak szakadatlanul óvni, korszerűsíteni kell, hanem a „csatornacsápoknak” egyre messzebb kell nyújtóznuk is: a város körül új város nő, lakótelepek gyűrűje veszi körül (s a telepek között ott húzódnak a régi, családi házas peremvárosok, amelyek csatornázása úgyszintén máig nincs befejezve), nehéz megmondani, hány és hány ezer méter új csatorna kell még. S ehhez tegyük hozzá az Egészségügyi Minisztérium és az Országos Vízügyi Hivatal határozatát: a főváros összes szárazidei (tehát nem hirtelen esőzésekkel származó) szennyvizét, a Dunába vezetés előtt, biológiailag tisztítani kell!

Egy tanulmány, mérlegelve a vízháztartást fenyegető veszélyeket, sok, bekövetkező lehetőséget elsorolva, ezzel végzi: „Csak egy dolognak nem szabad bekövetkeznie: annak, hogy a vízmérnök megfeledezzen az emberiség jövőjével szembeni felelősségéről.”

A budapesti ember, a fővárosi lakos, tudja ezt, s eszerint él.

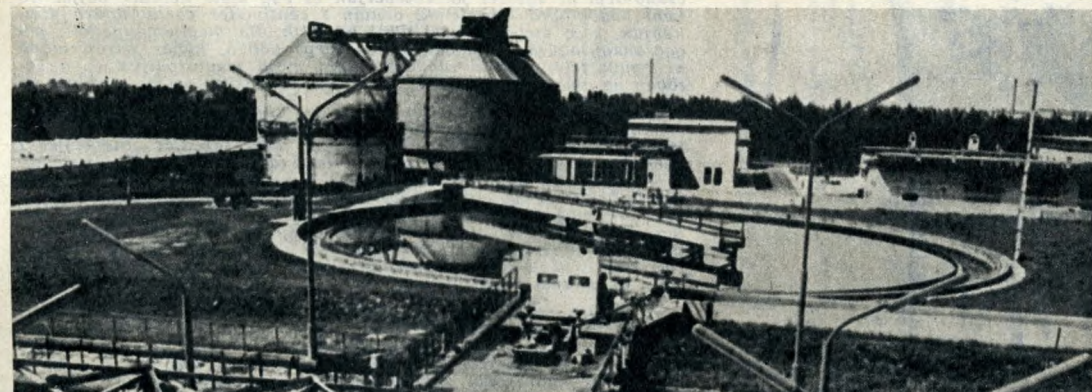
B. P.

majd dübörögve a felszín, örök nyugtalansággal fásztva a távolról sem fáradhatatlan anyagot; hogyan a számtalan mérges és mérgező, a csatornafalat szétrágó vegyszerekre, amelyek nélkül a korszerű ipar létezni sem tud; vagy hogyan a szintetikus mosószerekre, amelyek háztartások tízezreiből ömlik a csatornába, felfoghatatlanná téve a zsiradékot, s elzárva a vizeket a természetes levegőzés lehetőségétől! Az ipari civilizáció ártalmi századunk második felében megjelentek a levegőben éppen úgy, mint lábunk alatt a csatornában. Szerte a világon, s hiába áltatnánk magunkat: Budapesten is. Mutatják, kérelhetetlenül mutatják a műszerek.

A bioszféra elszennyeződése világjelenség, de nem leküzdhetetlen jelenség. Magyarországon 1961-ben jelent meg az első rendelet, amely védte a vizek tisztaságát és bírságot rótt a vízszennyezőkre. Három évvel később törvénybe iktatták a vizek minőségének fokozott védelmét. Önáltatás lenne azt mondani, hogy vizek — s ami ezzel összefügg, a csatornák — veszélyes szennyezésének gondja megoldódott volna. A Csatornázási Művek háromszáz olyan üzem tart nyilván, amelyek veszélyes anyagokat bocsátanak a közcsatornába. Ezeknél a gyáraknál állandó ellenőrzéseket tartanak, mintákat vesznek az ipari vízből, technológiai,

Az Ördögárok képe ma — javítás közben

Balra a dél-pesti szennyvíztisztító telep

Jobbra: Korszerű gépekkel tisztítják a csatornát

